

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE TEMEL KAVRAMLAR

Editörler

Nigar İPEK EÇİLMEZ
Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-399-443-3

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı

Türkçe Eğitiminde Temel Kavramlar

Yayıncı Sertifika No

47518

Editörler

Nigar İPEK EĞİLMEZ

ORCID iD: 0000-0003-4266-5935

Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER

ORCID iD: 0000-0001-5314-5754

Baskı ve Cilt

Hazar Matbaacılık

Bisac Code

EDU000000

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

DOI

10.37609/akya.2863

Kütüphane Kimlik Kartı

Türkçe Eğitiminde Temel Kavramlar / editörler : Nigar İpek Eğilmez, Nilay Çağlayan Dilber.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.

400 s. : resim, şekil, tablo. ; 160x235 mm.

Kaynakça ve İndeks var.

ISBN 9786253994433

1. Eğitim.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Türkçe eğitimi eğitim bilimleri, edebiyat, yabancı dil öğretimi ve daha farklı disiplinlerden beslenen bir alandır. Bu doğrultuda içeriğinde farklı disiplinlere ve konu başlıklarına ait kavramları barındırmaktadır. “Türkçe Eğitiminin Temel Kavramları” kitabı, Türkçe eğitimindeki temel kavramları tanıtmak ve alana ilgi duyanlara kaynak olmak amacıyla hazırlanmıştır. Kitap, alanda en sık kullanılan kavramların açıklamalarını içeren on iki farklı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, “Türkçe Eğitiminin Temel Kavramları” yer almaktadır. Bu bölümde başta “dil” olmak üzere Türkçe eğitiminde bilinmesi gerekli görülen temel kavramlar ele alınmıştır. Bu çerçevede ana dil, ikinci dil, yabancı dil, dil öğretimi, kazanım, dil edinimi, öğretim programı ve benzeri kavramlar açıklanmıştır.

İkinci bölümde, “Dinleme Becerisinin Temel Kavramları” yer almaktadır. Dinleme, kişinin sosyalleşmesinde, toplumda yer edinmesinde, problem çözme becerilerinin ve diğer dil becerilerinin etkili ve doğru bir şekilde geliştirilmesinde önemli rol oynayan bir beceridir. Bu bölümde ses, işitme, dinleme, ileti, dinleyici türleri, dinleme eğitimi, dinleme kaygısı, fonolojik farkındalık, dinleme tür, yöntem, teknik ve stratejileri gibi dinleme becerisi ve dinleme eğitimi ile ilişkili temel kavramlar açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, “Konuşma Becerisinin Temel Kavramları” yer almaktadır. Sözlü iletişim sürecinin temel aracı olan konuşma, insanın düşüncelerini net ve etkili bir şekilde ifade edebilme becerisidir. Bu bölümde konuşma, telaffuz, ses, diksiyon, prozodi, konuşma eğitimi, konuşma yöntem ve teknikleri ile ilişki temel kavramlar yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, “Okuma Becerisinin Temel Kavramları” yer almaktadır. Okuma bireyin sosyal, zihinsel, kültürel, akademik vb. birçok açıdan gelişimini doğrudan etkileyen bir dil becerisidir. Bu bölümde okuma, okuma engelleri, okuma eğitimi, okuma alışkanlığı, okuma kültürü, okuma yöntem, tür ve teknikleri gibi okuma becerisi ve okuma eğitimi ile ilişkili temel kavramlar açıklanmıştır.

Beşinci bölümde, “Yazma Becerisinin Temel Kavramları” yer almaktadır. Yazma becerisi, en son edinilen ve birden çok karmaşık bilişsel süreci içeren beceridir. Bu bölümde yazı, yazma eğitimi, yazma süreci, metin, yazma yöntem ve teknikleri ve benzeri kavramlar açıklanmıştır.

Altıncı bölümde, “Dil Bilgisinin Temel Kavramları” yer almaktadır. Dil bilgisi, dilin etkili ve doğru bir şekilde kullanılmasını sağlayan yapı taşıdır. Bu bölümde dil bilgisi, ses bilgisi, cümle bilgisi, şekil bilgisi, sözcük bilgisi, anlam bilgisi, dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi öğretimi yöntem ve teknikleri gibi kavramlar açıklanmıştır.

Yedinci bölümde, “Çocuk Edebiyatının Temel Kavramları” yer almaktadır. Toplumların geleceklerinin sağlam olması, çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal açıdan kendileriyle ve çevreleriyle uyum içinde bulunmaları, sağlıklı bir kişiliğe sahip olmaları için çocuk edebiyatı önemli bir yere sahiptir. Bu bölümde çocuk, çocuk edebiyatı, çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik, şiir, fabl, tekerleme, bilmece, ninni ve benzeri kavramlara ilişkin açıklama ve örnekler yer verilmiştir.

Sekizinci bölümde, “Türk Halk Edebiyatının Kavramları” yer almaktadır. Halk edebiyatı; halk ozanlarının veya adı belli olmayan kimselerin, yarattıkları şiir, destan, hikâye vb. türleri içine alan edebiyattır. Türk Halk Edebiyatı çeşitli yazılı ve sözlü ürünleri içinde barındırmakta olup bunları karşılamak için pek çok kavram kullanılmaktadır. Bu bölümde ağıt, anonim, doğaçlama, gölge oyunu, koşma, koşuk, mahlas, masal ve benzeri kavramlara ilişkin açıklama ve örnekler yer almaktadır.

Dokuzuncu bölümde, “Yeni Türk Edebiyatının Kavramları” yer almaktadır. Yeni Türk Edebiyatı, Tanzimat Fermanı ile başlayıp bugünü de içine alan Türk edebiyatının önemli bir alanıdır. Bu bölümde batılılaşma, Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati, yeni lisan, milli edebiyat, gazete, roman, hikaye gibi kavramların açıklamalarına yer verilmiştir.

Onuncu bölümde, “Eski Türk Edebiyatının Temel Kavramları” yer almaktadır. Eski Türk edebiyatı, altı yüz yıldan fazla bir sürede oluşmuş ve kendi geleneğini zaman içerisinde meydana getirmiş bir alandır. Bu bölümde Eski Türk Edebiyatı nazım şekilleri, vezin ve kafiye, nazım türleri ve edebî sanatlarla ilgili kavramlar açıklanmış ve örneklendirilmiştir.

On birinci bölümde, “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Temel Kavramları” yer almaktadır. Geçmişî Kaşgarlı Mahmut’un “Dîvânu Lugâti’t Türk” isimli eserine kadar dayanan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, yabancılara ve Türk soylulara Türkçe öğretimini amaçlamaktadır. Bu çerçevede bu bölümde yabancı dil öğretimi, dil alanları, çok kültürlülük, söz varlığı, yabancı dil öğretim yaklaşımları, aracılık ve benzeri kavramlar açıklanmıştır.

On ikinci bölümde, “Dil Eğitimi İle İlişkili Diğer Disiplinlerden Geçmiş Kavramlar” yer almaktadır. Dil eğitiminde, disiplinler arası yaklaşımın benimsenmesi dilin etkili, doğru ve kalıcı bir şekilde öğretilmesi açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla dil eğitiminde farklı disiplinlerden geçmiş kavramlar da kullanılmaktadır. Bu çerçevede bu bölümde beyin ve sinir bilim, felsefe, iletişim, psikoloji, sosyoloji, teknoloji ve bilişim gibi birçok farklı bilim dalından kavramlar açıklanmıştır.

Türkçe eğitimine özgü terim ve kavramlar bu çalışmaya dahil edilenlerle sınırlı olmamakla birlikte burada ele alınan kavramlar, Türkçe eğitimi alanında en sık rastlanılan kavramlardır. Kitapta yer alan tüm bölümler, alanlarında çeşitli bilimsel yayınlar yapmış olan konu alan uzmanları tarafından titizlikle hazırlanmıştır. Bu kitabın Türkçe eğitimi alanında çalışan ve bu alana gönül vermiş tüm ilgililere yardımcı ve kaynak olmasını temenni ediyoruz.

Doç. Dr. Nigar İPEK EĞİLMEZ

Dr. Öğr. Üyesi Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER

Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU'na...

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Türkçe Eğitiminin Temel Kavramları	1
	<i>Erol OGUR</i>	
Bölüm 2	Dinleme Becerisinin Temel Kavramları	19
	<i>Handan ÇELİK</i>	
Bölüm 3	Konuşma Becerisinin Temel Kavramları	43
	<i>Didem ÇETİN</i>	
Bölüm 4	Okuma Becerisinin Temel Kavramları	79
	<i>Nigar İPEK EĞİLMEZ</i>	
Bölüm 5	Yazma Becerisinin Temel Kavramları.....	99
	<i>Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER</i>	
Bölüm 6	Dil Bilgisinin Temel Kavramları.....	115
	<i>Perihan Gülce ÖZKAYA</i>	
Bölüm 7	Çocuk Edebiyatının Temel Kavramları.....	141
	<i>Kelime ERDAL</i>	
Bölüm 8	Halk Edebiyatının Temel Kavramları	169
	<i>Şükrü BAŞTÜRK</i>	
Bölüm 9	Yeni Türk Edebiyatı'nın Temel Kavramları.....	209
	<i>Levent Ali ÇANAKLI</i>	

Bölüm 10	Eski Türk Edebiyatının Temel Kavramları.....	239
	<i>Süleyman EROĞLU</i>	
Bölüm 11	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Temel Kavramları.....	305
	<i>Mustafa ARMUT</i>	
Bölüm 12	Dil Eğitimi İle İlişkili Diğer Disiplinlerden Geçmiş Kavramlar	359
	<i>Handan ÇELİK</i>	

YAZARLAR

Prof. Dr. Kelime ERDAL

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Prof. Dr. Süleyman EROĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Şükrü BAŞTÜRK

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Nigar İPEK EĞİLMEZ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Erol OGUR

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Levent Ali ÇANAKLI

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Didem ÇETİN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARMUT

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Nilay ÇAĞLAYAN
DİLBER**

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Perihan Gülce ÖZKAYA

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Arş. Gör. Dr. Handan ÇELİK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü